

GUIDE INTERNATIONAL SERVICE & SCOUT INTERNATIONAL RELIEF SERVICE

Gedurende de Tweede Wereldoorlog (1939-1945) vormde de Britse Eilanden niet alleen 'het grootste vliegtuigmoederschap' voor de kust van Europa maar er werden ook militairen getraind voor een landing op het Europese Vasteland. Zij zouden de stranden moeten bestormen en de door de Duitsers aangelegde Atlantic Wall moeten doorbreken. Zo zouden zij beginnen met de Bevrijding van bezet West-Europa en een einde maken aan de terreur van de Nazi's. Maar men begreep ook dat als de landing was geslaagd en de opmars naar Berlijn zou beginnen dit niet alleen de bewoners van het Vasteland de Bevrijding zou brengen maar dat er ook veel leed en ontbering het hoofd geboden zou moeten worden.

Om die hulp te bieden werd een beroep gedaan op diverse Britse organisaties om speciale Hulp Teams in het leven te roepen die achter de fronten de burgerbevolking zouden kunnen helpen. Zulke organisaties waren de Quakers, The Friends, Children in Need, de Boys Brigade, de Scout Association en de Guide Association. De teams zouden worden overkoepeld door de Council of British Societies for Relief Abroad – COBSRA – en er werd contact opgenomen met het Rode Kruis en de Britse Regering. Vooral de Scouts [Padvinders] en de Guides [Padvindsters] werden in staat geacht belangrijke diensten te verlenen. Vele leidsters en leiders hadden ervaring in het organiseren, improviseren en het leiding geven aan grote kampen met een minimum aan materiaal. Ze waren gewend samen te werken met leiders en leidsters van andere nationaliteiten en waren gewend aan teamwork onder moeilijke omstandigheden. De Scout en Guide teams werden geacht goed in staat te zijn om de leiding te nemen in vluchtelingen kampen, het bemannen van voedselverstrekkingslocaties op mogelijk zeer geïsoleerde, niet ongevaarlijke, plekken vlak achter de fronten. Verder werd verwacht dat deze teams een warm welkom zouden ontvangen van de plaatselijke Scouts en Guides in de bevrijde gebieden en dat via hen goede samenwerking banden zouden ontstaan met de bevolking. Deze ideeën werden aanvaard en er werden plannen gemaakt.

Men kwam overeen dat de Britse regering het rijdend materieel zou verschaffen. Vrachtauto's, kantinewagens, veldkeukens en motorfietsen. Verder de voedselrantsoenen (dwz de legerrantsoenen) en legeruniformkleding voor de leden van de teams. Maar dat was ongeveer zo ver als de Regering kon en wilde gaan. De organisaties – niet alleen die van de Scout en Guides - moesten zelf voor mannen en vrouwen zorgen en ook voor het geld dat nodig zou zijn om de teams uit te zenden.

BOB A JOB

Hoe aan het geld te komen? In de bladen van de Guide en Scout Association werd veel aandacht besteed aan het project en alle groepen ontvingen circulaires waarin uitgebreid werd uitgelegd wat de plannen waren. Ieder lid werd verzocht wat extra geld te voegen bij de normale contributie. Toen kwam iemand op een goed idee. Waarom zou men de leden van de beide verenigingen niet vragen om één dag te besteden aan het doen van een karweitje tegen de prijs van één Bob. Een Bob was

slang voor één Shilling, een twintigste deel van het toenmalige Britse Pond. En zo werd het *Bob a Job* schema opgezet. Er werd uitvoerig propaganda gemaakt en er werd met enthousiasme op gereageerd, door de Guides en de Scouts die het werk zouden moeten doen, maar ook door bevolking, die de karweitjes zou moeten verschaffen.

Zaterdag 21 mei 1944 was de grote dag. Overal op de Britse Eilanden klopten welpen, kabouters, padvindsters, gidsen, verkenners, pioniers, voortrekkers, leidsters, leiders, oud-scouts en leden van het Trefoil Guild (oud-leden van de Guide Association) aan om hun diensten aan te bieden voor een Bob of Shilling per werkje. De organisatoren hoopten dat het mogelijk zou zijn op deze dag 10.000 Britse Ponden op te halen, een bedrag dat de kosten voor de geplande teams zou kunnen dekken. Aan het eind van de dag leverde iedere groep het verdiende geld in bij de districtsleiding, die het doorgaf aan het gewest en dit op zijn beurt aan het Nationale Bureau. Tot ieders verbazing werden aan het eind van die dag 26.000 Britse Ponden geteld en op de maandag daarna kwam men op een totaal van 32.000 Pond. Niemand had dit resultaat durven verwachten en bovendien werd aangetoond hoe populair Scouting en Guiding in die dagen was en hoeveel sympathie er bestond voor het doel waaraan het geld zou worden besteed.

DE TEAMS

Er was nog een moeilijkheid te overwinnen. De leden van de te vormen teams moesten 18 jaar of ouder zijn. Nu was er militaire dienstplicht voor mannen en industriële dienstplicht voor mannen en vrouwen. Dit laatste hield ook in dat je maar niet zo je baan kon opgeven om elders te gaan werken of met werken te stoppen. Wat het 'bemannen' van de Scout International Relief Service Teams betrof was het moeilijk. Men was aangewezen op niet militair dienstplichtige mannen, meestal ouderen, of mannen die voor militaire dienst waren afgekeurd of die, met lichte verwondingen, ongeschikt waren geworden voor verdere militaire dienst. En zelfs dan was het niet makkelijk. Vele gepensioneerden waren teruggekeerd naar hun werk om de plaatsen in te nemen van hen die in militaire dienst moesten. Of als vrije tijdbesteding dienden zij in de hulppolitie, de brandweer, luchtbescherming of op de ambulances. Niet militair dienstplichtige mannen bemanden samen met vele vrouwen de kanonnen en zoeklichten van de luchtafweer. Wat de dames betreft was het ook moeilijk. Velen dienden in het leger, de marine of de luchtmacht. Anderen in de 'Land Army' dat de boeren behulpzaam was bij hun werkzaamheden. En ze werkten in de fabrieken waar vliegtuigen en andere oorlogsmateriaal werd gefabriceerd, of op de scheepswerven. Velen, die 'normale banen' hadden deden na het gedane dagelijkse werk dienst in het Rode Kruis, de ziekenhuizen, de luchtbescherming, de kantine teams en de luchtafweer. Men vroeg zich wel eens af wanneer de bevolking zijn nachtrust genoot.

Kortom, iedereen was zo goed als onmisbaar. Waar moesten dan de vrijwilligers voor de teams vandaan komen? Na veel onderhandelen lukte het zowel de Scout Association als de Guide Association om genoeg mensen bij de autoriteiten 'los te weken'. Nu wilde het geval dat een aantal Australische en Nieuw-Zeelandse padvindsterleidsters waren gestrand in Engeland. Zij hadden in augustus 1939 deelgenomen aan

Paxting, het internationale Guide Camp in Hongarije. Dit kamp eindigde een paar dagen voordat Nazi-Duitsland Polen binnenviel en de Tweede Wereldoorlog begon.

Deze leidsters wisten nog net Engeland te bereiken maar konden niet onmiddellijk terugreizen naar huis. Enkele hunner konden later worden opgenomen in de *GIS* – de *Guide International Service Teams*. Men kon in 1942/1943 beginnen met de training. En die training was niet mis en zwaar. Ze moesten bv allemaal leren vrachtauto's en motorfietsen te besturen. Dit gold ook voor de teams van de andere organisaties, maar de Scouts en Guides hadden het voordeel dat zij gewend waren aan primitief leven in de buitenlucht terwijl de leden van de andere teams hier vaak heel erg aan moesten wennen en het niet altijd even leuk vonden.

DE UNIFORMEN EN INSIGNES.

Het was duidelijk dat de teams niet konden opereren in de normale padvindsters- en padvindsterskleding. Zij zouden immers onmiddellijk achter de frontlinies actief worden en het zou dus kunnen gebeuren dat ze bij een Duitse tegenaanval aan de verkeerde kant van het front terecht zouden komen en dan door de Duitsers gevangen genomen zouden worden. (Dit is nooit gebeurd!) Zouden zij dan gekleed gaan in burgerkleding of zelfs in hun Scouting- en Guiding-uniformen, dan zouden zij door de vijand beschouwd kunnen worden als spionnen, partizanen of geheime agenten. Zij zouden dan niet als krijgsgevangenen worden behandeld maar hun lot zou of het concentratiekamp met alle gevolgen van dien of onmiddellijke executie door een vuurpeloton zijn. Daarom werd besloten dat de teamleden gekleed zouden gaan in militaire uniformen met daarop de insignes van de organisaties waartoe zij behoorden. Wat het leger betrof werden de teamleiders gelijk gesteld met officieren en de teamleden met onderofficieren.

De GIS trucks

De leden van de *GIS* [Guide International Service] droegen op de mouwen van de shirts en battledresses, bij de schoudernaad, een naambandje met in geel de tekst Guide International Service op Koninklijke Blauw.

Verder op de mouwen en op de baretten of petten een rond insigne met de naam en het Internationale *WAGGGS* Klaverblad in geel op de blauwe achtergrond.

De Scout Teams kregen op de shirt en battle-dressmouwen een kaki naambandje met in het rood de woorden: *Scout International Relief Service (SIRS)*.

Verder op de shirts en battledresses en baretten het toenmalige Scoutinginstallatieteken. De ter beschikking gestelde militaire trucks, keukenwagens en kantine wagens waren uiteraard voorzien van de Geallieerde Vijfpuntige Ster met op de spatborden hetzij het Gele Klaverblad op blauw of het embleem van de Scout Association.

ACTIEVE DIENST

Na een grondige, harde training door het leger en door de eigen organisaties, waren de teams gereed voor actieve dienst. De eersten werden uitgezonden naar Griekenland en belandden tenslotte ook in de door de Joegoslavische partizanen van Tito bevrijde gebieden waar zij onder primitieve omstandigheden hun taken moesten verrichten.

Inspectie in Hyde Park

Op D-Day [6 juni 1944] vond de langverwachte invasie plaats op de Normandische stranden en er werd daar een groot bruggenhoofd gevestigd. Na weken van harde strijd konden de Geallieerden door de Duitse linies heen breken en rukten zij op door Frankrijk.

Na in het Londense Hyde Park geïnspecteerd te zijn door de Koningin Elizabeth (de moeder van de huidige koningin) in haar hoedanigheid van Koninklijk Commissaris van de Guides, de Britse Chief Guide en de Britse Chief Scout scheepten de teams zich in en werden in Normandië aan land gezet. Ze volgden het Tweede Britse en het Eerste Canadese Leger die in noordelijke richting optrokken door Noord-Frankrijk en België. De *SIRS* teams raakten betrokken bij de evacuatie van de bevolking van de Franse Kanaalhavens. Adolf Hitler had bevel gegeven dat de bezetters van deze havens diende te vechten tot de laatste kogel. De Canadezen, die langs de kust naar het noorden trokken, lieten deze havens ongemoeid maar sloten ze in. Voor de burgerbevolking was dit zeer ongunstig en tenslotte kwam men met de Duitsers overeen dat men de burgers zou evacueren. Ook de *SIRS* begaven zich met hun wagens in het niemandsland tussen de linies en haalden de burgers op. De *GIS* en andere teams zorgden voor de opvang en de verzorging.

In september 1944 mislukte de *Operatie Market Garden* bij Arnhem. De opmars van uit het bruggenhoofd over het kanaal ten zuiden van de Belgisch-Nederlandse grens via Valkenswaard, Eindhoven, Uden, Ravenstein, Nijmegen met Arnhem als einddoel was niet geslaagd. Daarna volgde de Slag om de Schelde om de toegang tot Antwerpen te openen. *GIS* en *SIRS* teams opereerden van uit Brugge in het Zeeuws Vlaamse oorlogsgebied. Het zuiden van Nederland werd bevrijd maar het noorden bleef bezet gebied en moest de ellende van de Hongerwinter en de verdere Naziterreur ondergaan. Het was in Londen bekend dat de bevolking zonder gas en elektriciteit zich in leven moest houden met steeds kleiner wordende rantsoenen, suikerbieten, tulpen en andere bollen en zelfs ratten en wilde eenden als men die te pakken kon krijgen. De volksgezondheid liep hard terug en velen stierven van de honger en de koude tijdens de zeer strenge winter van 1944-1945.

Enkele voorbeelden van voedsel tijdens de hongerwinter:

- Suikerbieten eten
- Spreeuwen vangen met een kolenzeef
- Konijntjes fokken

In Londen stonden enkele medische *GIS* en *SIRS* teams gereed om uitgezonden te worden naar Griekenland en Joegoslavië. In november kregen zij te horen dat ze gezien de omstandigheden in het nog door de Duitsers bezette noorden van Nederland naar dit land zouden worden gezonden. De 'bevrouwing' van medische *GIS* teams zou verdubbeld worden zodat een mobiel hospitaal met laboratorium in het veld gebracht zou kunnen worden. (Er dienden ook Scouts in *GIS*.) Het viel niet mee om toestemming te krijgen verpleegsters en laboratorium staf 'los te weken'. Weken van intensieve training volgden. Op 22 februari – de Internationale Denkdag [geboortedag van zowel Baden-Powell als zijn echtgenote] – kwamen de inschepingsorders. Het gehele *GIS* Hospitaal Team werd ontboden op Buckingham Palace voor inspectie door Koningin Elizabeth. Met landingsboten werd de overtocht naar het vasteland gemaakt. Het team werd gevestigd in het bevrijde Tilburg.

NEDERLAND

Veldkeuken

In Nederland waren Scouting en Guiding in april 1941 door de Nazi's verboden en waren alle verdere activiteiten strafbaar. Maar ondanks dat bleef men contact houden en zodra de Bevrijders arriveerden, of soms zelfs kort daarvoor, verschenen Padvinders en Padvinders in soms inmiddels te kleine spelkleding weer op straat. Uiteraard trokken de

wagens van de Teams, met hun Pijlkoppen en Klaverbladen op de spatborden de aandacht van deze Scouts en Guides. Zij boden hun diensten aan en namen de teams veel werk uit handen. Oudere Scouts en Guides traden op als tolken. In Tilburg hield men zich voornamelijk bezig met de verzorging van mensen die, als dwangarbeiders, in Duitsland Frankrijk en België hadden gewerkt en die kans hadden gezien naar Noord-Brabant te vluchten.

De winter 1944-1945 was zeer streng. Er zat weinig beweging in de fronten al is in het voorjaar van 1945 de westelijke Rijnsoever van Bazel tot Zuid-Nederland geheel in Geallieerde handen. De Britten, de Canadezen en de Polen concentreren zich om het verwoeste Duitse Kleef [Kleve]. In de nacht van 25 op 26 maart 1945 werden 60.000 ton bommen op de Duitse stellingen tussen Elten en Wesel geworpen en openden 1100 kanonnen een urenlang trommelvuur. Dan, midden in de nacht staken de landingsboten van wal en kwamen de manschappen op de andere oever waar 200 transporttoestellen en 1300 zweefvliegtuigen al grote hoeveelheden luchtlandings-troepen achter de Duitse linies gedeponneerd hadden. De enorme troepenmacht deelde zich in drie delen. Het oostelijke deel rukte Duitsland binnen, het midden rukte op door Oost-Nederland en het westelijke deel rukte op naar de IJssel, met als doelen Arnhem en Apeldoorn en de bevrijding van het Westen van Nederland.

Aan Geallieerde zijde was men zich er wel van bewust dat de nood, vooral in West-Nederland, nu zeer hoog was en dat er nodig iets gedaan moest worden om de bevolking te hulp te snellen. De *COBSRA* teams in België en Zuid-Nederland kregen opdracht zich gereed te houden. Ook het noodhospitaal in Tilburg werd opgebroken en via Nijmegen passeerde het de Duitse grens. Men reed door het totaal verwoeste Kleef en ging toen via de inmiddels gereed gekomen grote Baileybrug naar het nog smeulende en verlaten Emmerich. Toen over de Nederlandse-Duitse grens naar het

Honger in Nederland

tien dagen eerder bevrijde 's-Heerenberg. Een deel van het klooster van de Witte Paters werd ingericht als hospitaal. De andere teams volgden de fronttroepen in Oost-Nederland en West-Duitsland en verzorgden transporten van vluchtelingen en gewonde burgers. Toen Arnhem bevrijd was werd het *GIS* Hospitaalteam naar die plaats gezonden waar het werd herenigd met enkele andere *GIS* en *SIRS* teams.

Toen kwam de 4^e mei 1945. Het bericht kwam door dat de Duitse strijdkrachten in West-Nederland, Noord West Duitsland en Denemarken op 5 mei om 08:00 uur de wapens zouden neerleggen. Binnen een paar uur kregen de *SIRS* en *GIS* teams in Arnhem hun orders zich gereed te houden voor vertrek naar het

Westelijk deel van Nederland dat nog door de Nazi's bezet was. Doelen waren het concentratiekamp bij Amersfoort, en de grote steden Rotterdam, Amsterdam en Den Haag waar de hongersnood het grootst was.

Op 8 mei 1945 om 08:00 uur zette de colonne zich in beweging, via de Veluwezoom naar de Grebbeberg. Achteraf bleek nu dat de colonne voorrang had en als eerste

door de frontlinie het door de Duitsers bezette gebied binnen reed. Pas daarop volgden de eerste colonnes van het Canadese leger. Voorafgegaan door een Duitse legerauto met Feldgendarmen reden de wagens de Grebbeberg op. Deze was tegen de Canadezen verdedigd door 'Nederlandse Landverraders in SS uniformen'. Met ongetwijfeld gemengde gevoelens keken zij, nog tot de tanden bewapend, naar deze eerste Geallieerde wagens die door hun linies reden.

"Toen reden we door een nu bevrijd dorp. Langs de weg stonden juichende mensen. Het was niet het juichen zoals wij dat kenden maar de stem van hen die onder vijandige bezetting hadden geleefd en die nu, in vrijheid, hun vrienden begroetten. Het feit dat wij vrouwen waren scheen nog een extra element toe te voegen aan hun vreugde."

Het konvooi splitste zich, ieder zocht zijn eigen nieuwe bestemming. Via Utrecht gingen een paar teams naar het concentratiekamp Amersfoort. De Duitse en Nederlandse SS'ers die hier jarenlang hun schrikbewind hadden uitgeoefend waren gevlucht en de leiding was in handen van een vertegenwoordigster van het Nederlandse Rode Kruis. Bij aankomst van de GIS en SIRS teams liepen er behalve leden van de Binnenlandse Strijdkrachten ook padvindsters en padvindsters in uniform rond.

"Toen werd er geschreeuwd: Ze Komen. We zagen de legerwagens het kamp in rijden. Het was fantastisch maar we wisten niet wat we zagen toen we op de spatborden Het Klaverblad en de Britse Pijlkop ontdekten. We renden naar de wagens toe en zagen toen dat de vrouwen op hun militaire uniformen ook het Klaverblad droegen en de mannen de Pijlkop. De vreugde was niet te beschrijven. Bevrijd door onze Engelse Zusters en Broeders."

Of zoals een van de teamleden het omschreef: *"De aanwezige padvindsters en padvindsters bestormden ons, Sommigen huilende van vreugde. We werden omhelsd en gekust en we schudden steeds vele linkerhanden."* [In het Wereldscouting schudde men elkaar de linkerhand.]

Tegen de avond had het GIS team bezit genomen van wat tot voor kort de SS Officiersmess was geweest.

Een van de leden nam de schrijfmachine om het dagrapport te typen:

"Ik typ dit achter het prikkeldraad van het concentratiekamp. Achter me staat de wachttoren en het zoeklicht dat het kamp belichtte. De toestand in de barakken is onbeschrijfelijk – ze worden nu schoongemaakt door de Hollandse padvindsters en padvindsters. Er zijn nog gevangenen aanwezig, magere, levende geraamtes die zich voortbe-

wegen met behulp van de stelen van schoppen. In één barak liggen de zieken en de stervenden. Voor hen is de Bevrijding te laat gekomen.”

Verder schrijft zij dat ze uit het raam, aan de andere kant het prikkeldraad honderden, zwaar bewapende Duitse soldaten ziet die, onder toezicht van enkele Canadese soldaten, hun wapens op een hoop gooien. Het geheel vond zij te fantastisch om waar te zijn.

De keuken- en kantinewagenteams waren doorgereden naar Rotterdam, Den Haag en Amsterdam. Daar wist men uiteraard helemaal niet dat deze hulpteams onderweg waren. De Nazi's, die zo lang de leiding hadden, waren verdwenen en de nieuwe autoriteiten werden met moeite opgespoord. Maar ook in de grote steden werden de Pijlkop en het Klaverblad op de wagens en de uniformen door het herrezen padvindsters en padvinders herkend en bestormd. Er werd door hen onmiddellijk hulp geboden ook al stonden de meisjes en jongens en hun leiding door de ondervoeding vaak te beven in hun schoenen. Voor zover ze die dan nog hadden. In de grote steden begon men, in overleg met de plaatselijke artsen, voedsel te verstrekken aan de zeer zwakken, de zeer ondervoeden. Wie niet naar de kantinewagens konden komen om het voedsel – een mengsel van biscuit en melkpoeder in water gekookt - in ontvangst te nemen kregen het met behulp van Nederlanders thuis afgeleverd. Dit voedsel werd ook verstrekt aan zwaar hongerende kinderen. Verder trokken teamleden de buurten in.

Jongens en meisjes van 14 zagen waren zo vermagerd dat zij er uitzagen als kinderen van 9. Velen liepen op blote voeten. Baby's van 5 maanden wogen niet meer dan een baby van 14 dagen.”

Bevrijde scout assisteert bij het uitdelen van biscuit

Behalve voedsel werd er ook kleding en schoeisel uitgedeeld.

De situatie in alle grote steden was niet veel beter en de teams waren dag en nacht bezig. Midden juni bemerkte men echter dat de situatie minder grimmig werd. De bevolking werd weer van voedsel voorzien en begon er geleidelijk aan beter en gezonder uit te zien. Voor de teams brak een wat rustiger tijd aan. Ook voor het hospitaalteam. De ziekenhuizen werden voorzien van medicijnen en verbandmiddelen en verantwoord voedsel voor zowel de patiënten als het personeel. En spoedig kon men weer geheel op eigen benen staan. Het werd duidelijk dat in West-Nederland de taak van de COBSRA Teams spoedig kon worden beëindigd.

De Britse Legerleiding was bezig in de Britse Bezettingszone van West-Duitsland orde te scheppen. De aandacht ging daarbij dan niet zo zeer uit naar de Duitse bevolking als wel naar de vele buitenlandse vluchtelingen uit Oost en Midden-Europa en de 'bewoners' van de concentratiekampen, vernietigingskampen en werkkampen. De leiding van *BAOR, British Army of the Rhine*, waaronder ook de Canadese strijdkrachten vielen, kond de hulp van de in West-Nederland werkzame *COBSRA Teams* gebruiken en dus kregen zij orders zich uit Nederland terug te trekken en naar West-Duitsland te gaan.

Er waren in West-Nederland roerende afscheidsparty's. De vrijwilligers werden overladen met bloemen. Een van de weinige producten waaraan geen tekort was.

Terwijl de andere Teams vertrokken kreeg het *GIS* hospitaal team toch nog onverwacht een extra taak. Er brak tyfus uit in de omgeving van Gorinchem. Samen met een *SIRS* transportteam werd men daarheen gedirigeerd. De burgemeester van de plaats stelde een schoolgebouw - dat daarvoor door de Duitsers was gebruikt als kazerne - ter beschikking als hospitaal en een paar woonhuizen als onderkomen voor de staf. De school, diende ontruimd te worden en schoongemaakt. De plaatselijke commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten stelde werkers ter beschikking in de vorm van gearresteerde Nederlandse Nazi's. Zij werden bewaakt door *BS*'ers bewapend met stenguns. Er werd contact gezocht met plaatselijke artsen, *EHBO*-ers en Rode Kruishelpsters en - helpers. Ook hier snelden de plaatselijke padvindsters en padvinders toe en zij werden belast met de zorg voor de toegewezen woningen en de stafkeuken. Binnen 48 uur waren de werkzaamheden gereed en konden de eerste 50 patiënten worden opgevangen. In totaal werden 117 patiënten opgenomen waarvan er echter enkelen overleden.

Toen na weken in Gorkum het aantal patiënten tot een klein getal was gereduceerd en de Nederlanders het werk alleen aan konden kregen ook het Hospitaalteam en de ondersteunende transportteams de opdracht zich onmiddellijk naar het voormalige concentratie kamp Bergen-Belsen in de Britse Bezettingszone van West Duitsland te begeven. Het Hospitaalteam was versterkt met een Nederlandse verpleegster (ook padvindster) en een padvinder. Beide spraken naast hun moedertaal ook Duits en Engels en deden zeer nuttig werk. Ook zij droegen de *GIS* uniformen.

Toen Bergen-Belsen, dat geen vernietigingskamp was, door het Britse leger werd bevrijd ontdekte men daar afschuwelijke toestanden. (Hier stierf ook Anne Frank.) Er werd een Brits veldhospitaal naast het kamp geplaatst om de vele slachtoffers zo goed mogelijk te verzorgen en weer op de been te brengen. Het *CIS* Hospitaalteam diende ter versterking. Andere teams werden belast met de dagelijkse gang van zaken in de kampen waar vluchtelingen uit Oost en Centraal-Europa verbleven onder veelal zeer slechte omstandigheden. De transportteams reden af en aan.

DUITSLAND

In het kader van de *COBSRA* bleven ook de *SIRS* en *CIS* Team actief in de Britse bezettingszone van Duitsland. Langzamerhand veranderde de werkzaamheden. In het begin waren het concentratiekamp slachtoffers en de door de Nazi's naar hun land gedeporteerde buitenlandse werkers. Zodra deze weer enigermate op krachten waren wilden zij naar huis en ze werden daarbij geholpen. Zij uit Oost en Centraal-Europa, die niet wilden of konden terugkeren naar hun landen van oorsprong, vielen onder de Verplaatste Personen – Displaced Persons of DP's – die alle aandacht kregen. Tot er landen waren die bereid waren ze een nieuwe toekomst te verschaffen waarop ze bij duizenden over de gehele wereld verspreid werden. Ook hierbij speelden de Teams een belangrijke rol.

Aanvankelijk werden de Duitsers niet geholpen. De Duitse burgerbevolking in de gebombardeerde steden was er slecht aan toe. Wat voeding en kleding betroffen hadden de Duitsers tijdens de oorlog weinig te klagen gehad. Uit heel door hen bezet Europa waren ze bevoorrad, veelal ten kosten van de bevolking van deze door hen bezette gebieden. Zij hadden tijdens de oorlogsjaren goed voedsel gehad, waren ook nu nog goed doorvoed en op dat gebied konden ze wel een stootje verdragen. Dat moesten ze dan ook. De eerste winters 1945/1946 en 1946/1947 waren moeilijk, de rantsoenen waren laag. Op het platteland was voedsel genoeg maar het probleem was dit naar de steden te vervoeren daar Duitse transportmiddelen ontbraken en veel verbinding waren verbroken omdat bruggen, wegen en spoorwegen totaal vernield waren.

Pas in de winter 1949/1950 werden ook de – nu ook ondervoede - Duitse kinderen in het werkschema van de *COBSRA* opgenomen.

Inmiddels waren de vrijwilligers van het eerste uur al sinds 1942-1943 bezig. Toen het echte werk begon na D-Day 6 juni 1944 hadden zij alleen in uitzonderlijke gevallen de gelegenheid gehad om voor enkele dagen met verlof naar Engeland terug te keren. Er waren immers door de regeringsrestricties maar weinig vrijwilligers beschikbaar. Dit veranderde toen op 2 september 1945 ook Japan capituleerde en daarmee de Tweede Wereldoorlog ten einde kwam.

Het werk in de oorlogsindustrie werd drastisch beperkt en duizenden vrouwen, die zoveel hadden bijgedragen aan de oorlogsinspanning, konden weer gaan doen wat zij wilden. Ook vele militairen werden gedemobiliseerd en keerden terug naar huis en hun werk, als dat er nog was.

Alle *COBSRA* Teams, waaronder de *GIS* en *SIRS* - konden nu meer vrijwilligers aantrekken. Er werden nieuwe teams gevormd en uitgezonden bv naar West-Duitsland, Griekenland en Joegoslavië. Dankzij deze aflossing konden de vrijwilligers van het eerste uur eindelijk eens met een lang verlof terug naar huis om veelal daarna weer snel terug te keren naar hun Teams. Inmiddels was het Britse Bezettingsleger in Duitsland gekazerneerd en deden vele Britse dienstplichtigen dienst in dat land. De Teams ondervonden veel assistentie van de Scouts onder deze soldaten, die in hun

vrije tijd gaarne bereid waren de helpende hand te bieden. De werkzaamheden van alle *COBSRA* teams in West-Duitsland eindigden in de zomer van 1950.

HET THUISFRONT

Alle *COBSRA'S* hadden een thuisfront, een achterban van leden van hun organisaties in het moederland. Zo ook de *GIS* en de *SIRS*. Toen de Teams ontdekten dat de vele bevrijde concentratiekamp slachtoffers geen goede kleding meer bezaten, werd dit doorgegeven aan de hun achterban in Engeland. Ook de Girl Guides Association en de Boy Scout Association deden een beroep op de leden om kleding en schoeisel in te zamelen. De respons was enorm en de beide Nationale Hoofdkwartieren in Buckingham Palace Road (B-P.Road) in Londen kregen grote hoeveelheden. Dit alles moest in juten balen worden verpakt en er waren dagen dat de leden van de Hoofdkwartier staven zich alleen nog een weg konden banen naar hun bureaus door over de balen te klimmen. Voor baby's had men kindervoeding nodig. In Duitsland was amper melk te krijgen. Dus werd verzocht babyvoeding, geconcentreerde melk en melkpoeder in te zamelen. Verpakt in kartons werd dit naar Duitsland gezonden. Ook haalden Scouts en Guides huis aan huis overvloedige geneesmiddelen op, die ook werden verscheept.

Om het werk financieel gaande te houden werd na het succes van *Bob a Job* van mei 1944 ook deze actie ieder jaar herhaald. Tot 1950 kwam de opbrengst geheel ten goede van *SIRS* en *CIS*. Later werd de actie jaarlijks voortgezet maar kwam de opbrengst ten goede aan de verenigingen zelf. [Deze actie werd al snel overgenomen door andere Scouting en Guiding organisaties. Zo kende Nederland tot 1972 de actie *Een Heitje voor een Karweitje* en in Vlaanderen *Doen voor Groen*]

SCOUTING EN GUIDING

In bezet Frankrijk hadden Scouting en Guiding tijdens de Duitse Bezetting kans gezien om - soms heel of half illegaal - de activiteiten op beperkte schaal voort te zetten. België had een Duits militair bestuur en dat liet de Scouts en Guides vrijwel ongemoeid zij het dat er, op aandringen van vooral de Vlaamse en Waalse Nazi's, toch wel bepaalde beperkingen waren. Geen bijeenkomsten in de openlucht en later ook verbod van het dragen van de uniformen in het openbaar. Maar de organisaties bleven bestaan en werkzaam. Anders was dat in Nederland. Het was de bedoeling dat de Nederlandse provincies als ook de Vlaamsen na de Endsieg zouden worden ingelijfd bij het Grossdeutsches Reich. Ter voorbereiding kreeg Nederland een SS-bestuur. In april 1941 werden alle Scouting en Guiding organisaties, als zijnde 'instrumenten van het Britse Imperialisme', verboden en werd voortzetting van de activiteiten, in welke vorm dan ook strafbaar. Toch bleef men ook in Nederland elkaar ontmoeten.

Het was overal het zelfde. Waar de Bevrijders arriveerden, daar verschenen de Scouts en Guides weer bovengronds in de uniformen die zij 4 jaar lang niet hadden mogen dragen, die zij zelf hadden moeten verbergen, daar het bezit er van al strafbaar was. Met groot enthousiasme ging men weer aan het werk al bestond dit in het begin hoofdzakelijk uit hulpverlening. Het was zeker niet de taak van de *SIRS* en *GIS*

Teams om zich bezig te houden met deze weer opduikende Zusters Guides en Broeders Scouts en hun herrijzende organisaties. Maar tussen de vele legerwagens vielen de door de Teams gebruikten met de *Pijlkop* en het *Klaverblad* wel degelijk op. Had den de Teams zich ergens voor langere tijd gevestigd dan werden daar ook de Internationale vlaggen van Scouting en Guiding gehesen. Dus, waar ze ook verschenen, trokken zij de plaatselijke Scouts en Guides aan. Ze werden bestormd. Dit had ook voordelen voor de Teams die op deze wijze veel medewerkers kregen. In het bevrijde Zuid-Nederland werden bepaalde special dagen, zoals St Joris op 23 april 1945, weer gevierd en de leden van de Teams werden uitgenodigd daarbij aanwezig te zijn evenals de Scouts en Guides die in de legers dienden.

Toen de meer dan 100.000 Duitsers in de 'Festung Holland' capituleerden in mei 1945 en de *GIS* en *SIRS* teams tot de eersten behoorden die het bevrijde gebied binnentrokken, werden de hun wagens ook onmiddellijk herkend door de weer in uniform lopende Scouts en Guides. Hoewel sterk vermagerd en hongerig boden zij ook hier hun diensten aan en daar werd voorzichtig doch dankbaar gebruik van gemaakt. Al was het niet hun taak, rapporten over hun bevindingen met Guiding en Scouting werden geschreven en gezonden aan de Hoofdkwartieren in Londen, die - op hun beurt - weer rapporteerden aan de Wereldbureaus.

Toen begin april 1945 op hun eerste basis op Duits grondgebied een *SIRS* Team de Internationale Scouting vlag hees, was men er zich van bewust dat dit de eerste keer was dat deze wapperde in dit land sinds in 1933 de Nazi's het Duitse Scouting hadden verboden. Tijdens hun werkzaamheden in de vluchtelingenkampen werd al spoedig duidelijk dat vooral de kinderen een probleem vormden en dat deze bezig

gehouden moesten worden. In sommige kampen waren leiders en leidsters uit Oost en Centraal-Europa al bezig groepen te vormen en dit werd door de *GIS* and *SIRS* aangemoedigd. Ook hierover werden verslagen gezonden naar de respectievelijke hoofdkwartieren in Londen en via de Wereldbureaus werd hulp verleend, vooral uit Zweden en Zwitserland. Ook overlevenden van de zo lang verboden Duitse Scoutingorganisaties doken weer op en benaderden de teamleden en boden hun hulp aan. Maar, nogmaals, dit Scouting en Guiding werk was niet de taak van de Teams, het was hun 'vrijtijdsbesteding' en die vrije tijd was maar schaars.

Herinneringsplaquette in Londen

© Piet J. Kroonenberg, Amsterdam, november 2007.